

Gmina Grodzisk

Położenie i charakterystyka

Gmina Grodzisk położona jest we wschodniej części kraju, w południowej części województwa podlaskiego. Gmina, jak i cały powiat leży w obrębie Wysoczyzny Drohiczyńskiej wchodzącej w skład części polskiej Wysoczyzn Podlasko – Białoruskich. Wody płynące stanowią zlewnię Bugu wpadającego do Wisły i Bałtyku. Teren gminy znajduje się w południowej części obszaru określanego jako Zielone Płuca Polski. Powierzchnia gminy wynosi 20321 km². Liczba ludności w gminie wynosi 4787 (miejscowość Grodzisk liczy 650 osób). Gmina liczy 42 sołectwa.

Gmina Grodzisk położona jest w północno – zachodnie części powiatu siemiatyckiego i sąsiaduje:

- od strony zachodniej z gminami: Ciechanowiec i Perlejewo,
- od strony północnej z gminami: Rudka, Brańsk i Boćki,
- od strony wschodniej z gminą: Dziadkowice,
- od strony południowej z gminami: Drohiczyn i Siemiatycze.

Gmina Grodzisk ma charakter rolniczy. Na jego obszarze dominują gospodarstwa indywidualne zajmujące się uprawą zbóż. Mniejszą rolę odgrywa produkcja ziemniaków, roślin pastewnych i przemysłowych oraz warzyw. Gospodarstwa zajmują się również hodowlą bydła, głównie mlecznego oraz trzody chlewnej. Na terenie gminy brak jest dużego przemysłu, występują jedynie małe zakłady gospodarcze.

Grodzisk należy do najstarszych miejscowości powiatu siemiatyckiego. Wykopaliska archeologiczne datują istnienie w tym miejscu osady już na przełomie XII i XIII w.

W I Rzeczypospolitej nie znano jednostek terytorialnych, które odpowiadałyby dzisiejszym gminom. Owe funkcje pełniły wówczas parafie (na terenie Grodziska przed rozbiorem nie było żadnej parafii). W 1861 roku w ramach reformy Chłopskiej w Cesarstwie Rosyjskim dokonano podziału powiatów na mniejsze jednostki - "włości", które obejmowały od kilkunastu do kilkudziesięciu wsi i pełniły funkcje jednostek terytorialnych. Funkcję kierowniczą sprawował naczelnik wybrany przez miejscową ludność. Gmina Grodzisk była jedną z 19 gmin powiatu bielskiego. Jej terytorium różniło się nieco od stanu dzisiejszego.

Bardzo duże zmiany w strukturze administracyjnej zaszły od 1 stycznia 1934 roku, kiedy zlikwidowano część okolicznych gmin, a Gminę Grodzisk powiększono o niektóre wsie, które wcześniej należały do rozwiązanych gmin. W 1935 roku podzielono wiejskie gminy na gromady, które obejmowały od jednej do trzech wsi. Łącznie w Gminie Grodzisk znajdowało się 35 gromad. Ten podział nie został zmieniony nawet podczas okupacji sowieckiej i niemieckiej.

Krótką Historia gminy Grodzisk

Na mocy ustawy z dnia 29 listopada 1972 roku zniesiono dotychczasowy podział na gromady i osiedla, a utworzono gminy. Ustawa weszła w życie od 1 stycznia 1973 r. i utworzono m. in. Gminę Grodzisk, która funkcjonuje w stanie niezmiennym do dziś. W 1975 r. zostały zlikwidowane powiaty i podzielono kraj na 49 województw. Gmina Grodzisk należała do województwa białostockiego.

Od 1 stycznia 1999 r. przywrócono trójstopniowy podział administracyjny. Zredukowano liczbę województw do 16, oraz ponownie przywrócono powiaty. Gmina Grodzisk weszła w skład powiatu siemiatyckiego województwa podlaskiego.

Zabytki

Grodzisk:

Murowana cerkiew p. w. Św. Mikołaja z 1864 roku

Cerkiew zbudowana w 1864 roku. Murowana z cegły na zaprawie wapiennej, otynkowana. Posadowiona na kamiennym fundamencie. Część nawowa dwukondygnacyjna, na planie kwadratu wyższa do pozostałych. Od frontu przylega do niej przedsionek z dostawioną do niego wieżą. Do ściany tylnej przylegają zakrystie ujęte w jednej prostokątnej dostawce. Do ścian bocznych ganki z drzwiami bocznymi. Wszystkie naroża oraz osie ujęte lizenami. Okna zamknięte łukiem odcinkowym. Wszystkie ujęte tynkowanymi opaskami z gzymsem pod i nadokiennym. Ściany zamknięte wydatnym gzymsem wieńczącym. Wieża mieszcząca w ścianie frontowej drzwi główne poprzedzone murowanym gankiem wspartym na dwóch słupach. W ścianach bocznych okna, w drugiej kondygnacji zgrupowane po dwa. Kondygnacje wieży zwężające się uskokowo. Dolne partie czworoboczne. W trzeciej kondygnacji otwory dzwoniczne przesłonięte poziomymi żaluzjami. Ostatnia kondygnacja wieży ośmioboczna z tynkowanymi prostokątnymi blendami. Część nawowa ze spłaszczonym dachem czterospadowym. W jego zwieńczeniu ośmioboczna wieża, nakryta tak jak wieża frontowa ośmiopółciamiowym hełmem zwieńczonym krzyżem. Dostawki do części nawowej z dachami dwuspadowymi. Dachy kryte blachą ocynkowaną, malowaną. Cerkiew zachowana w dobrym stanie.

Drewniany Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP z II połowy XVII w., przebudowany w XVIII w. i w 1923 roku

Cerkiew zbudowana w II połowie XVII wieku. W 1921 lub 1923 roku zmieniona na kościół. Ściany konstrukcji zrębowej oszalowane deskami w układzie pionowym wzmocnione listwowaniem. Ściany wzdłużne części nawowej wzmocnione murowanymi wspornikami. Korpus sześcioboczny z dostawionym węższym prezbiterium i dostawionymi do niego dwoma zakrystiami. Okna prostokątne umieszczone w drewnianych opaskach. Drzwi drewniane ozdobne. Ściany zamknięte gzymsem skrzynkowym. Korpus i prezbiterium nakryte dachem pod jedną kalenicą. Dach wielopółciamiowy kryty blachą ocynkowaną, malowaną. W kalenicy od frontu czworoboczna sygnaturka zwieńczona gzymsem. Nakryta dachem namiotowym zwieńczonym krzyżem. Kościół zachowany w dobrym stanie.

Dzwonnica w zespole kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP

Dzwonnica zbudowana prawdopodobnie w 1919 roku. Drewniana posadowiona na kamiennie-cementowej podmurówce. Ściany konstrukcji słupowo-ramowej oszalowane deskami w układzie pionowym wzmacnianym listwaniem. Otwory dzwoniczne po dwa w każdej ścianie zamknięte łukiem pełnym. Dzwonnica nakryta dachem namiotowym zwieńczonym krzyżem. Dach z blachy ocynkowanej, malowanej. Dzwonnica zachowana w dobrym stanie.

Czarna Cerkiewna:

Murowana cerkiew p.w. Opieki Matki Boskiej z 1902 roku

Cerkiew zbudowana w latach 1900-1901. Murowana z cegły na zaprawie wapiennej, otynkowana. Posadowiona na kamiennym fundamencie na zaprawie. Część nawowa na planie kwadratu, wyższa do pozostałych. Od frontu przylega do niej przedsionek z wkomponowaną wieżą. Do ściany tylnej zakrystie. Do ścian bocznych przylegają ganki z drzwiami bocznymi, obecnie zamiast drzwi tynkowane blendy. Wszystkie naroża ujęte boniowanymi lizenami. Okna zamknięte łukiem pełnym. Wszystkie ujęte tynkowanymi opaskami z ozdobnym gzymsem pod i nadokiennym. Ściany zamknięte wydatnym gzymsem wieńczącym. Wieża z głównymi drzwiami w ścianie frontowej zamkniętymi odcinkowo. Ujęte ozdobnym portalem wspartym na kolumnach dźwigających arkadę zamkniętą łukiem pełnym z niewielkim trójkątnym szczykiem. W ścianach bocznych okna. Nad nimi okulusy. Kondygnacje wieży zwężające się uskokowo. Dolne partie czworoboczne, ostatnia ośmioboczna z otworami dzwoniczymi zamkniętą łukiem pełnym. Otwory przesłonięte poziomymi żaluzjami. Część nawowa z dachem czterospadowym. W jego zwieńczeniu oraz narożach ośmioboczne wieżyczki z hełmami cebulastymi z krzyżem. Dostawki do części nawowej z dachami dwuspadowymi. Wieża nakryta ośmiopłociowym hełmem zwieńczonym krzyżem. Dachy kryte blachą ocynkowaną, malowaną. Cerkiew zachowana w dobrym stanie.

Czarna Wielka:

Drewniana cerkiew p.w. Matki Boskiej Kazańskiej

Cerkiew zbudowana w latach 1867-1869. Drewniana, posadowiona na kamienno-cementowej podmurówce. Obiekt na planie wydłużonego ośmioboku z dostawianym od frontu przedsionkiem. Ściany oszalowane deskami w układzie pionowym. Otwory w drewnianych opaskach. W przedsionku drzwi nad nimi dwuspadowy daszek. Powyżej trójkątny szczyt. Część główna nakryta dachem wielopłociowym z sygnaturką w kalenicy. Nad przedsionkiem daszek dwuspadowy. Wszystkie kryte blachą ocynkowaną. Cerkiew zachowana w dobrym stanie.

Dzwonnica przy cerkwi cmentarnej p.w. Matki Boskiej Kazańskiej

Dzwonnica zbudowana około 1870 roku. Drewniana, posadowiona na kamienno-cementowej podmurówce. Obiekt na planie kwadratu. Ściany konstrukcji słupowo-ramowej oszalowane deskami w układzie pionowym i wzmocnione listowaniem. Dolna część lekko rozszerzona. Drzwi we wschodniej ścianie. Otwory dzwoniczne prostokątne z okiennicą. Dzwonnica nakryta daszkiem namiotowym zwieńczonym krzyżem. Orynowana. Dzwonnica zachowana w dobrym

stanie.

Mierzynówka:

Kapliczka Św. Jana Nepomucena z końca XVIII w.

Kapliczka murowana z cegły, otynkowana, na planie prostokąta. Ściany na cokole oddzielonym niewielkim, ceglany gzymsem-daszkiem. Narożniki zaokrąglone. Ściany ujęte lizenami. W ścianie frontowej nisza zamknięta odcinkowo, częściowo przesłonięta przez ażurowy żelazny płotek. Wewnątrz drewniana figura świętego Jana Nepomucena. W ścianach bocznych niewielkie okienka, zamknięta odcinkowo. Nad ścianami wzdłużnymi trójkątne szczyciki. Kapliczka z dachem dwuspadowym krytym dachówką ceramiczną.

Siemiony:

Park dworski założony około 1774 roku z pomnikowymi dębami

Park założony około 1774 roku. Przekomponowany w II połowie XIX wieku. W parku znajduje się skupisko 38 (300 – 500 letnich) dębów.

